

Rudar izhaja trikrat na mesec in sicer prvi, drugi in četrti četrtek v mesecu z datumom naslednjega dne. — Naročnina za celo leto 4 K, pol leta 2 K in četrt leta 1 K. — Posamezna številka po 10 vin. — Naročnina za Nemčijo za celo leto 4 marke, za Ameriko 1 dol. 4 cente. — Uredništvo in upravnništvo je v Ljubljani, Ilirska ulica št. 22, prvo nadstropje.

RUDAR

Rokopisi se ne vračajo. — Inserati z enostolpnimi petit vrsticami se zaračunavajo in sicer: pri enkratni objavi po 18 vin., pri trikratni po 16 vin., pri šestkratni po 13 vin., pri letošnjih objavah po 12 vin. za vsakokrat. — Za razne izjave itd. stane petit vrstica 24 vin. — Reklamacije so poštnine proste. — Ne frankirana pisma se ne sprejemajo.

GLASILO SLOVENSkih RUDARJEV IN FUŽINSKIH DELAVCEV AVSTRIJSKIH.

2. številka.

V Ljubljani, dne 9. januarja 1914.

V. leto.

Svoboda in delo.

Svoboda je krasna beseda. V zgodovini se je vedno mnogo rabila, menda pa nikdar toliko, kot v naših časih. Zaradi tega bi bilo misliti, da so si vsaj tisti ljudje, ki jo največ izrekajo, na jasnem, kaj je početi s tem pojmom. Če bi se svoboda samo opevala, si ne bi bilo treba mnogo beliti glave z njo, zakaj pesnik ima tudi svobodo, da pretirava, da nadomešča kruto resnico s fantazijami, ter da rabi pojme in besede po svojih umetniških besedah. Ali dočim so ravno najboljši pesniki prenehali tjavendan deklamirati o svobodi in jo rabiti za opajanje namesto alkohola, je v politični agitaciji in v gospodarskem življenju »svoboda« še vedno med najbolj priljubljenimi gesli in ravno tukaj, kjer bi bilo treba najtreznejšega mišljenja, se ljudstvo najbolj narkotizira z besedami. Svoboda se na eni strani prav tako zlorablja, kakor na drugi »nadzemeljske« skrivnosti. Kljub navideznemu najskrajnejšemu nasprotju pa je vendar oboje zelo sorodno: Oboje špekulira z najglobokim ljudskim hrepenenjem, z nezavednostjo, a vedno plamtečo, ne iz razsodnosti, temveč iz čuvstva izvirajočo željo po najvišji sreči. Svoboda je en izraz take zvrhane sreče, nebeška blaženost pa drugi.

Pustimo »življenje onkraj groba«, o katerem ne more živ krst povedati nič gotovega in s katerim nima politika nobenega naravnega stika. Kaj je s svobodo? Ali je svoboda samo po sebi politično načelo? Ali mora biti svoboda temelj ali cilj politike?

Priznavamo, da so to »sumljiva« vprašanja. Človeka zadene ob njih kaj lahko očitane, da je nazadnjak, sovražnik svobode, absolutist in kdo ve kaj še. Ali čisto »slučajno« so postali največji reakcionarji, absolutisti in zatiralci svobode tisti, ki so največ govorili o svobodi ter vedno razvijali zastavo svobode. Proti »svobodnjakom« se mora svoboda dandanes ravno tako braniti, kakor proti pravim nazadnjakom in tiranom.

Svoboda ni nič absolutnega. Absolutne svobode ni. Nikjer je ni, ne v vesoljstvu, ne v materijelnem in ne v duševnem življenju. Povsod je odvisnost. Svetovi in svetovni sistemi so odvisni drug od drugega, vsi zajemno. Zemlja je odvisna od velikega solnca in od male lune. Vagabund komet, ki se klati po neizmernosti svetovja, ni niti trenotek prost; a kakor je sam odvisen od splošne stike, tako so v manjši meri odvisni od njega ne le neznatni meteori, ki jih

spotoma požira, ampak tudi svetovni magnati, ki jih srečava.

Zakone te vsesplošne odvisnosti so učenjaki študirali in jih še dalje študirajo. Spoznavajoči te zakone, izračunavajo njih neizogibne posledice in nam jih napovedujejo. Preden se prikaže nebeški potepin najboljšemu dalekogledu, že povedo zvezdoznanci, kdaj se pojavi na gotovem mestu.

Vsestranska odvisnost sega od največjega do najmanjšega. Do skrajne meje človeške zmoglosti jo zasledujejo teleskopi, spektralna analiza in računi v velikosti; v komaj pojmljivo hite za njo in jo doganjajo mikroskopi. Nekod med skrajnimi konci neskončnosti pa je človek in njegov rod. Del brezmejnega sveta je in že zato, ker je del, je tudi on odvisen. Zakoni, ki ravnajo sukanje zemlje in Martovo pot, ki silijo solnce, da sveti in luno, da nam kaže vsako noč drugo lice, zakoni, po katerih so nastala svetovja in po katerih minevajo, so obudili tudi človeka in ga napravili takega, kakršen je. Nikakršne svobode ni bilo tu. Brez svoje volje je prišel na svet; sprejeti je moral tisto delo, katero je dobil; možgani in živci, in sluh in duh — vse mu je bilo dodeljeno brez njegovega hotenja in brez njegove izbire. Stalni zakoni so uredili zemljo, njegov dom, tla pod njegovimi nogami in streho nad njegovo glavo; in kakor so po stalnih zakonih ustvarjeni drugi ljudje in urejeni njih pogoji, tako je določena odvisnost vseh od prirode in vseh med seboj.

Ali človek, ki zalezuje s svojim študijem za naše smisle največja in najoddaljenejša solnca ter za naše oči najmanjše, z drobnogledom komaj vidne živalice, njih gibanje, njih pogoje, njih vzajemnost, človek, ki je dolga stoletja smatral sebe za središče in namen sveta, je posvetil razmeroma najmanj paznosti spoznavanju samega sebe, svojega življenja, njegovih pogojev in zakonov. Ali kar je znanost vendarle spoznala, je v važnih delih še neporabljeno, na škodo človeškega rodu in njegove sreče.

Priroda, ki je dala človeku dar misli in spoznavanja in nad vse važni dar dela, mu je razkrila tisočere skrivnosti in razkrila neštete svoje postave. In kakor je napravila iz njega svoj stvor, ki se more neizogibno ravnati po njenih zakonih, in mu je dala v njegovem okviru svobodo, da obrača sebi v prid vse, kar more doseči. Majhna je ta svoboda in vendar velika. Ena najvažnejših njenih lastnosti pa je ta, da se

spreminja. Lahko je manjša in večja. Človek, ki je živel pred štiri stotisoč leti in ni poznal lastnosti apna, lana, železa, ni bil izdelovatelj obleke in zidati hiše, oboroževati se z mečem in lokom, voziti se po suhem in po morju z ladjo. Ali daleč zaostaja njegova svoboda za svobodo sedanjega človeka, ki je spravil tisočere tehnične pripomočke v svojo službo, okrajšal vse daljave, iznašel nova sredstva za svoje potrebe, omogočil izmenjavanje blaga preko vse zemlje, podaljšal svoj vid, shranil svoj glas za potomce in se dvignil v zrak.

Poraba prirodnih bogastev in poraba večnih zakonov v prid človeštva se imenuje delo.

Absolutne svobode ni. Človek nima svobode, da bi ostal večno živ in nima svobode, da bi ostal embryo. Izmed rojstva in smrti je tisoč in tisoč odvisnosti. Ali če jih ne more odpraviti, jih lahko ublažuje, rahla in olajšuje. Pogoji človeške svobode, tiste svobode, ki je mogoča, je delo.

Ali tudi delo ni svoboda sama po sebi. Tudi za delo veljajo zakoni. Deloma so nam nedosežni, deloma so dani človeku v oblast. Da mu prinesejo največjo korist, jih mora spoznanje porabiti. Ker so zakoni dela ogromnemu številu ljudi še vedno večja uganika kakor potovanje meteoritnih rojev ali pa življenje infuzorij, je človeško delo anarhično. Čim bolj se delo prilagodi svojim zakonom, tem uspešnejše bo; njegove težave se zmanjšajo, njegovi uspehi povečajo. Ne le z novimi in boljimi sredstvi, temveč tudi z organizacijo dela se zmanjšuje človeška odvisnost, to se pravi: Se poveča njegova svoboda.

Organizacija dela je cilj in naloga socializma. Politika svobode je socialistična politika.

Izvor bogastva.

Bogastvo se deli v dve vrsti: prirodno in ustvarjeno. Prvo preskrbi priroda sama, drugo pa ustvari delavec. Prirodno bogastvo, nedotaknjeno po delavcu, je brez koristi za človeštvo. Prirodno bogastvo je mrtvo, dokler se ga ne dotakne magična roka delavca. Premog n. pr. je prirodno bogastvo, toda brez vrednosti je, dokler ni izkopen, spravljen na površje in spremenjen v toploto ali gorivo.

Za proizvodnjo bogastva so potrebni faktorji; surovine, katere preskrbi priroda, orodje in individualno (posamezno) delo. Čim boljše je orodje in čim bolj je organizirana sila proizva-

LISTEK.

Izseljenčeva usoda.

(Konec.)

Nekaj besed spregovoriti se mi zdi potrebno o ravnanju s potniki medkrovja.

Kar so si v tem oziru dovoljevali pomorščaki kakor tudi ladjevni oficirji, je bila pač skrajna brezobzirnost, katera je pogostoma prehajala v sirova dejanja. Človeka je nehote navdajal neprijeten čut, da je tej od vseh vetrov skupaj zmedeni sodrgi na milost in nemilost izroččen.

Nerazumljivo je bilo tudi vedenje potnikov prvega in drugega razreda, gospoda Kruppa in njegovih spremljevalcev, ki so se nad najzoprnejšimi prizori, ki so se odigravali pred njihovimi očmi — razveseljevali. Še manj razumljivo pa je, da morajo vladati take naravnost gnusne razmere pod nadzorstvom c. kr. vladnega komisarja, ki se je nahajal tudi na ladji. Vpričo teh gorostasnih razmerin vpričo pustega preklinjanja pomorščakov je gledalo kakor krvava ironija, ko je vojaška godba na povelje gospoda Kruppa ob nedeljah dopoldne zaigrala nekaj cerkvenih pesmi. Kje naj se vpričo takih gnusnih razmer vzame vera v kako pravičnost? V takih okolščinah tudi najlepša godba ničesar ne pomaga.

Ako pomislimo, da so mnogi izseljenci vsled označenih razmer po dolgi vožnji duševno pobiti in telesno izmučeni, tedaj ni gotovo nič čud-

nega, da marsikateri izmed njih v tuji deželi, kjer vladajo zelo težki življenjski pogoji, opeša in da mnogi izmed njih za vedno izgine. Jasno pa nam je tedaj tudi, zakaj se tako dogaja in kdo je na brezmejnem gorju ubogih izseljencev kriv. Rečem pa, da če bi kletvice kaj zalegle in zadele, bi dotični krivci morali vsi skupaj bedno poginiti.

Žalostna je slava družbe Austro-Amerikana, kajti, da takih razmer ni najti nikjer na ladjah drugih izseljeniških družb, nam dokazuje pripovedovanje takih izseljencev, ki so potovali na holandskih, francoskih, angleških ali pa nemških ladjah. Na podlagi lastne izkušnje pa izjavljam, da je na italijanski ladji, s katero sem preko Genuje potoval nazaj, bila hrana kakor tudi ravnanje s potniki od strani ladjevnega osebja brez vsake napake! Skoraj ne morem verjeti, da bi se med mojimi sopotniki, s katerimi sem na ti italijanski ladji potoval v medkrovju, ob izkrcanju nahajal le eden, ki bi ga bil navdajal občutek, da se mu je godila kaka krivica

in da se je rešil pekla

kakor je to bil slučaj na ladji Austro-Amerikana.

Skupna usoda in skupna beda nas je, ki smo govorili en jezik, kmalu seznanila in sprizajnila. Bilo nas je iz Avstrije 15, poleg tega sta se na ladji nahajala še druga dva Avstrijanca, ki pa sta govorila neki drugi jezik. Ker pa so nekateri Avstrijanci izstopali tudi že drugod, nas je bilo, preden smo prispeli v Buenos Aires, le še 7. Sklenili smo, da ostanemo tudi v daljni, tuji deželi nadalje skupaj in da si bo-

demo navzajem pomagali ter žalost in veselje, posebno pa prvo, skupno prenašali.

Hvalevredne petdnevne gostoljubnosti, ki jo nudi argentinska vlada priseljencem in katere se poslužujejo do malega tudi vsi priseljenci, smo se poslužili tudi mi. Odpeljali so nas v neko cirkusu podobno poslopje, kateremu so domačini najdali »lepo« ime »cirkus stenic«! Hrana, ki sestojala iz juhe, mesa in kruha, nam je teknila imenitno, tem manj pa je bilo vabljivo ležišče, trda »prična«, brez vsake podloge in brez vsake odeje. Kar nas je bilo naše sedmorice, smo se spravili v eno izmed spalnih dvoran in se tam »udobno« vlegli, razume se, popolnoma oblečeni. Kar naenkrat pa so nas prijazni Argentinci iz neznanih vzrokov s palicami iz dvorane spodili in nagnali na dvorišče, kjer smo na trdem kamenitem tlaku morali prenočiti. Uljudne naše pritožbe ni hotel nihče razumeti, razumeli pa so uradniki emigracije dobro staviti nam razne nemoralne predloge.

V takih okolščinah smo seveda imeli »prijazne« gostoljubnosti takoj zadosti in smo takoj drugi dan raje odinili. Podali smo se

v Kordobo.

ki leži 21 železniških ur ali 700 kilometrov v notranosti dežele. Naše upanje, da nas morda lepa vožnja po železnici za prestane neprilike odškoduje, nas je zopet nemalo razočaralo. Po cele ure je dirjal vlak skozi enolično ravnino, nasebine, ki smo jih tu in tam videli, so bile zelo revne; nekaj izpremembe so nam nudile le brezštevilne, velikanske črede goveje živine in črede konj ter valujoči nasadi pšenice in tur-

jalcev, tem hitreje in bolj dovršeno se spreminjajo surovine razne predmete za porabo in v zabavo človeka.

Surovine kot del prirode bi morale biti brez vprašanja splošna lastnina človeštva. Vsaka teorija ali nauk, ki zagovarja privatno lastništvo prirodnih surovin, da sme ena oseba, več oseb ali razred ljudi posedovati iste, je nedemokratičen in krivičen. Orodje, stroji in ostala sredstva za proizvodnjo so skupni produkt vsega človeštva. Vsak iznajditelj, učenjak, učitelj in delavec izvrši nekaj. Vsak finančnik in pospeševatelj trgovine pripomore k izpolnitvi proizvodnih sredstev. Vsled tega bi morala vsa sredstva za proizvodnjo obče rabnih dobrin — orodje, mašine itd. — po vsi pravici biti lastnina vseh proizvajalcev. Kdor poseduje mašino in tvornico, poseduje tudi produkt. Produkt surov ali dovršen, je pa kapital.

Delo, industrialno in individualno, ustvarja iz surovin rabno bogastvo. Delavci torej ustvarjajo vse. Za svoje delo pa dobe delavci le majhen del svojega produkta v obliki mezde ali plače. Ostali del produkta, kar se imenuje nadvrednost, pridržijo lastnik mašin, tvornice itd. in ta del pomaga zgrinjati kapital, kateri vzdržuje kapitaliste.

Kapitalist ne proizvaja ničesar. On je lahko organizator kapitala, poslovodja, ravnatelj podjetja, ali karsibodi in kot tak lahko povzdiguje vrednost kapitala. Toda kot lastnik proizvodnih sredstev ne proizvaja ničesar. Ako bi bilo lastništvo proizvodnih sredstev v rokah občine ali države namesto v rokah kapitalista, vplivalo bi vse drugače na produktivno silo istih. Predvsem: izginil bi profit; vsak delavec bi dobil od skupnega produkta kar producira s svojim delom; izginili bi razredni boji kakršni se danes pojavljajo med delavci in kapitalisti. Vsi bi bili proizvajalci in vsi lastniki kapitala, bogastva.

In to je, kar v glavnem zahtevajo socialisti. Socializem pomeni skupno lastništvo surovin in proizvodnih ter distributivnih sredstev. Bogastvo, prirodno in ustvarjeno, naj uživajo tisti, ki ga preobrazujejo in ustvarjajo.

Poročila iz tujine.

Belgija.

Z ozirom na dogodke v Belgiji je gotovo zanimivo, izvedeti nekatere podatke o belgijski industriji in belgijskem delavstvu. Po zadnji oficialni statistiki, ki je pa še iz leta 1896, je v Belgiji vsega vkup 330.000 industrijskih podjetij. Akcijskih družb in zadrug je med temi podjetji le malo, namreč 1250, oziroma 150. Leta 1896 je bilo v Belgiji 842.000 delavcev, od teh 196.000 delavk; leta 1900 pa 865.353 delavcev, med njimi 268.237 delavk. Največja industrijska mesta so Anverza, Bruselj, Gent in Lüttich. Mestnih obratov je bilo leta 1896 34, ki se razdele na 24 občin s 1300 delavci.

Srbija.

Centrala srbskih strokovnih organizacij v Belgradu poroča:

Naše gibanje še ni prišlo v pravi tir. Kriza, povzročena vsled vojne in njene posledice, prevladuje še vedno vse naše javno življenje. Na velike zapreke naletimo povsod, kjer hočemo

iznova oživeti naše organizacije. Demobilizacija je le delna, le nekaj rezervistov je odpuščenih. Ali oni, ki so jih poslali na dopust, niso odpuščeni, temveč so oproščeni le za šest tednov od vojne službe in po preteku teh šestih tednov bodo zopet vpoklicani. Taka demobilizacija pa seveda silno ovira naše delo. Vojna je zbudila v ljudstvu veliko nejevoljo, ali sedanje negotove razmere niso ugodne za velikopotezno delo in ljudstvo je zelo malodušno. Naše časopisje pa se sedaj širi po vseh krajih prav močno. Število čitateljev strankinih listov je naraslo po vseh krajih od 20 do 100 odstotkov. Žal, da je padlo število članov naših strokovnih organizacij od leta 1912 za polovico. Stari, še živi člani, so seveda zopet v organizacijah. Le strah, da bodo morali zopet v vojašnice, zadržuje normalni razvoj naših strokovnih organizacij.

Skrajno slabe življenske razmere so zbudile pri nekaterih strokah staro bojevitost. V zadnjih dveh mesecih smo imeli tri stavke in pet tarifnih gibanj. 246 delavcev se je udeležilo teh akcij. Gre za zvišanje mezd od 10 do 30 odstotkov in za skrajšanje delovnega časa za pol-drugo do poltretje ure. Razen enega gibanja so delavci povsod zmagali.

5. decembra so zastavkali belgrajski tiskarski pomočniki. Stavke se je udeležilo 364 delavcev, delavk in mladostnih delavcev. Zahtevali so povišanje tedenske mezde za odrasle delavce po 2 franka na teden. Tiskarniški podjetniki so pa hoteli tarifno pogodbo poslabšati, kar se jim pa vsled solidarnosti delavcev ni posrečilo. Delavci so zmagali.

Prav ugodno pa se je pričelo razvijati gibanje med rudarji in sicer, kakor je čudno — kot posledica svobode v vojni. Naši rudarji so imeli v vojni več svobode kakor prej kot delavci in državljani. Pred vojno so bili vsi naši organizatorični poizkusi med rudarji brezuspešni, ker je vlada izdatno podpirala rudniške podjetnike v njihovem stremljenju proti organizacijam. Med vojno so pa imeli naši agitatorji v vojaški suknji prav mnogo uspeha med rudarji. Pri obleganju Odrina so govorili naši rudarji le o socializmu in z listki so napravljali glasovanje za in proti socializmu. Toda skoraj vsi glasovi so bili za socializem. Sedaj pa vlada nad rudniki nekako izjemno stanje. Več kakor 10 organizacij je že razdrla policijska sila, pobrala njihovo premoženje, zaupnike pa utaknila v ječo. Rudniške družbe vabijo sedaj Mace-donce in jim obljubujejo mezde po 3 do 5 frankov. Pri izplačilu jim pa dajejo po 2:20 do 2:50 frankov. Mnogo lačnih Mace-doncev beži zato iz dežele. Za francoske in belgijske rudniške podjetnike so naši rudniki neprecenljive vrednosti, delavcem pa se godi kakor v Sibiriji. Statistika izkazuje namreč, da znaša povprečna letna mezda naših rudarjev 390 frankov! Pri delnih izporih niti mezd ne izplačujejo. Vlada se ne gane, če jej naši poslanci dokazujejo še tako strašne reči iz rudnikov. Zadeva je že rešena, delavec je mrtev, to so ministrski odgovori.

Amerika.

Sijajni dokaz o koristi strokovnih organizacij doprinaša statistično poročilo, katero je nedavno tega objavil statistični urad Združenih držav. Kakor poročilo pravi, se je vsled delovna strokovnih organizacij v 40 strokah v 39

najvažnejših industrijskih krajih skrajšal delovni čas in povišale plače. Posebno očitni so uspehi pekovskih delavcev, njihov poboljšek na plači znaša 22 do 41 odstotkov, delovni čas pa se jim je skrajšal od 6 do 17 odstotkov. V primeri s povprečnimi plačami z dne 15. maja 1907 so se do 18. maja 1912 v sledečih strokah delavcem plače povprečno zvišale, in sicer: tiskarniškim pomožnim delavcem za 22:6, tiskarjem za 21, delavcem v cementnih tovarnah za 17:5, pomožnim delavcem v cementnih tovarnah za 16,2, slikarjem za 12,6, kleparjem za 12:9, inštalaterjem za 13:1, inštalaterskim pomožnim delavcem za 15:1, kovačem za 16:5, kotlarjem za 16:5, knjigovozom za 16:8, formarjem za 11:1, pomožnim delavcem na stavbah za 17:5, železo konstrukcijskim delavcem za 11:1, strojnikom za 9:8, zidarjem za 5:5, tesarjem za 11,1, stavcem za 14,8 odstotkov itd.

Bilanca za leto 1913.

Pogled avstrijskega delavstva na pretečeno leto je zelo žalosten. »Dobrote«, ki jih je v tem letu doživelo, so zelo zelo dvomljive vrednosti. Že ob njegovem začetku je bilo v našem gospodarskem življenju čutili težko krizo. Tekstilna industrija in industrijske pango, ki se pečajo z izgotavljanjem oblačil in perila ter trgovina z blagom sploh, vsem je bila možnost običajnega dela na neviden način podvezana. Tekom leta pa se je kriza širila in uveljavljala bolj in bolj. Trpelo je vse: Stavbni podjetnosti je začela zmanjkati sapa v obliki kredita, ki ga stavbni podjetniki nikjer niso mogli dobiti, zgrabila je strašna in za stotisoče delavcev usodepolna gospodarska kriza tudi lesno industrijo, strojno industrijo in končno železarsko industrijo. Velikanski odpusti delavcev in neprostovoljno praznovanje delavnikov so na opasen način stopnjevali bedo med širokim plastmi delavskega sloja. Na vse zadnje je tudi še nada na skorajšnjo izboljšanje po vojskah na Balkanu prevarala vse.

Strokovne organizacije so vsled krize bile hudo prizadete, mnogoštevilni njih člani so v času vajene nevarnosti bili poklicani pod orožje, mnogi drugi so se vsled pomanjkanja dela izselili, splošno brezposelnost, vse to je povzročilo, da so se dohodki na eni strani deloma skrčili na drugi strani pa izdatki na brezposelnih podporah do take visočine kakršne dose-daj nikoli še dosegali niso. Zveza kovinarjev je ustanovila poseben sklad, za katerega so se zbirali prostovoljni prispevki, iz katerega je podpirala one brezposelne člane, ki so svojo redno podporo že izčrpali in pa one, ki so vsled neprostovoljnega praznovanja mnogih delavnikov posebno težko trpeli, zlasti očete mnogoštevilnih družin.

V času hude gospodarske krize je poteklo mnogo delovnih pogodb tako, da je postopanje pri pogajanjih v svrhu sklenitve novih zahteval največje opreznosti, delavstvo se je moralo na zelo skromne zahteve omejiti in sicer zaratega, da v najbolj neugodnem času ne izzove velikih bojov. A tudi podjetniki se dobro pripravljeno delavcem niso upali boja napovedati. In tako se je posrečilo večino novih ugovorov obnoviti brez vsakega boja; Najprej so sklenili novo pogodbo dunajski mizarji, potem

ščice. Zoprni pa je bil pogled na mnoga živalska okostja, katerih poleg železnice in po njivah leži povsod dosti. Naravnost gnusno pa je bilo videti številne mrhovine goveje živine ali pa konj, ki so vsled oslabelosti poginili. Dasi so te mrhovine vsled razkrajalne gnilobe okuževale daleč na okoli zrak, se nihče za nje niti zmenil ni. Poginjene živali puste tam enostavno ležati kjer je, tudi na sredi ceste, da tam segnijo.

Zelo slabo tolažbo nam je na naše vprašanje po razmerah dalo nekaj Nemcev, ki so stali pri kolodvoru v Kordobi. Ti usmiljenja vredni ljudje so se nahajali že pet dni v Kordobi, tavalili so ves ta čas po mestu, ne da bi jim bilo mogoče dobiti kakega dela in sedaj so se pripravljali, da pojdejo brez denarja peš nazaj v Buenos Aires. V splošnem razširjeno mnenje, da vlada preskrbi priseljencem delo, ni povsem resnično. Priseljencem se enostavno le reče, da tam in tam primanjkuje delovnih moči, na kar jih nakažejo na vladnega agenta dotičnega kraja. Vladni agent pa nakazani mu »materijal« po potrebi zabaranta dalje, drugače pa je nakazan vsakdo na samega sebe, pomagati si mora vsakdo sam kakor zna in ve. Izmed naše sedmorice, ki smo slučajno bili vsi izučeni ključavničarji, je samo eden dobil delo kot ključavničar. Dva druga sta dobila delo kot zemeljska mehanika, trije smo se v neko pivovarno šli »učiti« umivati steklenice, zadnji pa, ki ni dobil nobenega dela, je sploh moral postopati. Prav hudo nam je bilo, ko smo morali tukaj mi, ki smo doma zaslužili po 7 do 8 kron na dan, de-

lati za 2 pezos in 20 centabos, kar je toliko kakor 4 krome in 40 vinarjev. Sicer pa so tudi drugače življenski pogoji vse drugi kakor pa sijajni. Glede stanovanj bi morda kdo z glavo zmajeval, če bi mu povedal, da so stanovanjske razmere tukaj še slabše kakor pa pri nas na Dunaju, ki je po svoji stanovanjski mizeriji razupit daleč na okoli, a vendar je temu tako. Delovno prebivalstvo stanuje skoraj vseskozi v pritličjih, v stanovanjih, sestojajočih iz ene sobe, ki pa običajno nima nobenega okna; vhod pa je povsod iz dvorišča. Kako kuhinjo se poleg stanovanja najde zelo redko, kuha se na dvorišču na mali železni trinožici, kuri pa z ogljem, tako, da si vso stvar bolj staroversko niti predstavljati ne moremo. Živež je razen govejega mesa in kruha zelo drag. Tako na primer stane kilogram krompirja ali riža 85 vinarjev, steklenica piva 1 krono in 20 vinarjev itd. Sploh so vse ostale potreščine več kakor še enkrat tako drage kakor pa pri nas. Dober zaslužek najdejo izključno le izučeni rokodelci ali pa poljedelski delavci, kojih plače se gibljejo med 6 in 8 pezosi na dan, kar je po našem denarju 10 do 16 kron. Temu nasproti pa znašajo plače neizučeni delavcev, katerih je tukaj v izobilici, le po 4 do 6 kron na dan, so torej z ozirom na veljavo tukajšnjega denarja veliko na slabšem kakor pa v Evropi. Ti delavci imajo le ob času žetve, ki traja kake dva do tri mesece, priliko, ob prosti hrani zaslužiti dnevno 10 do 14 kron. Ne sme se pa pozabiti, da so zahteve, ki se jih ob času žetve stavi na dotične delavce, tudi velike. Dnevni delovni čas znaša na žgočem

solncu 16 do 18 ur; od solnčnega vzhoda do solnčnega zahoda. Utrujenost teh ljudi je včasih tako velika, da se vležejo kar tam, kjer so prenehali delati. Zjutraj se okrepcajo z žganjem, na kar delo zopet nadaljujejo.

Vsled popolnega pomanjkanja kakršnegakoli razvedrila in vsakršne tudi najpreprostejše udobnosti, posebno v notranjosti dežele, postaja življenje grozno enolično in dolgočasno. Južno Ameriko smatrajo mogoče po svoji skromnosti znani Španci, Portugalci, Italijani, ali pa balkanski narodi za obljubljeni deželo, nikakor pa ne prija človeku iz srednje Evrope, ki je kolikor toliko navajen na boljše življenske pogoje, posebno pa ne človeku, ki je navajen mesta. Razen v primorskih mestih Buenos Aires, Rio de Janeiro itd., ki se od evropskih prav malo razlikujejo, srednjemu Evropejcu skoraj ni izhajati.

Vseeno pa je v južnoamerikanskih državah doma neka zelo lepa lastnost; javna morala namreč tamkaj očitno stoji na veliko višji stopnji kakor pa v Evropi. Odurnih in sramotnih prizorov, ki jih pri nas vsak dan vidimo in ki jih uprizarjajo do poživljenosti pijani ljudje, takih gnusnih prizorov tam ni; mučen pogled na ljudi, ki so se brez vsake pameti kakor norci omamili s alkoholom, si človek v Argentini prihrani. Gorje tistemu, ki ga zasačijo, da je le malo v »ročkah«, takoj ga primejo in denarno občutno kaznujejo, pri morebitni drugi priliki pa ga zadene dvojna kazen. V tem oziru so torej »divjaki« mnogo boljši in pametnejši od nas.

so sledile obnovitve dogovorov v stavbnih strokah, za zidarje, pomožne delavce na stavbah, tesarje, ključavničarje, kleparje, za delavce v betonsko stavbni stroki in za delavce v pekarnah. Za vse te stroke se je obnovilo delovne pogodbe ne le na Dunaju, temveč tudi na Češkem, Moravskem, Dolnjem Avstrijskem in deloma tudi na Štajerskem. Končno so se uredile delovne razmere v veliki dunajski kovinski stroki.

V posameznih strokah pa seveda ni bilo mogoče izogniti se boju. Tako na primer so bili delavci vposleni v obrti žlahtnih kovin na Dunaju, vendar tudi steklarski pomočniki prisiljeni stopiti v obrambno stavko. Štukateri, kakor tudi slikarji in pleskarji so si potom stavke izvojevali lepe uspehe.

Tudi gibanje železničarjev ima zaznamovati važen uspeh. Meščanske stranke v državnem zboru si niso več upale Tomšikov predlog kar gladko odkloniti. S kislim obrazom je vlada morala dati na razpolago 15 milijonov kron za zboljšanje železničarskih plač. Boj o izvedbi obljube in o primerni porabi se nadaljuje; ravnotako se vodi obrambni boj zoper od strani pravne državnih železnic poskušane poslabšanja službenih razmer osebja.

Največji boj, ki ga strokovne organizacije tekom leta 1913 zaznamujejo pa je izbruhnil v viskarski stroki že proti koncu leta. Boj, ki še ni končan je velik, prizadeta je na njem cela država.

Na podlagi izkušenj pridobljenih tekom zadnjih let, so skušali podjetniki, kakor tudi delavci vsak svoje postojanke utrditi in svoje strokovne organizacije ojačiti. Kako podjetniki svoje moči proti delavstvu zbirajo, dokazuje njihov stremeljenje, njihove posamezne podjetniške organizacije strniti v eno veliko močno podjetniško, ki naj bi se naslanjala na bogate kapitaliste, katere naj bi se zbrale kot zavarovalnina proti stavkam in kot opora mogočne zveze industrijev.

V našem taboru se je prizadevanje za združevanje posameznih sorodnih strok nadaljevalo. Zveza zidarjev in zveza stavbnih pomožnih delavcev ste se združili v eno, pripravljala pa se še priklonitev zveze tesarjev. Vrše se tudi pogajanja glede združitve zveze pekovskih delavcev z ono mlinskih delavcev in zveze slaščičarjev.

Tako kakor so krizo občutili strokovne organizacije, jo je ravno tako tudi občutilo naše konsumno združništvo, ki istotako zasleduje združevalno smer malih konsumnih zadrug v velike zadruge. Združevanje malih v velike konsumne zadruge se je nadaljevalo tudi tekom leta 1913. Močnejše in večje konsumne zadruge so se pečale z vprašanjem lastne produkcije, s kreditnim vprašanjem, kakor tudi z združno stavbnim in stanovanjskim vprašanjem. Število produktivnih zadrug se je povečalo. Utajiti pa se ne da, da bo treba še mnogo dela, predno bomo naše združništvo rešili raznih otroških bolezni, zlasti na jugu države. V celoti pa lahko rečemo, da je naše združništvo leto vojne nevarnosti in splošne gospodarske krize častno preostalo.

Tudi bolniškim blagajnam gospodarska kriza ni prizanesla. Dasi zdravstveno stanje zadnjih let ni bilo ravno slabo, so zneski izplačanih bolniških podpor, na celi črti poskočili, kar je nedvomno dokaz bede, ki je v delavskih krogih zavladala. Pod spretnim vodstvom delavskih zaupnikov se število onih bolniških blagajn vedno množi, ki svojega delokroga ne omejujejo več le na izplačevanje predpisanih najmanjših zneskov na bolniških podporah, temveč uvajajo tudi zavarovanje družinskih članov, svoje preskrbo za rekonvalescente in zobozdravništvo ter nakazovanje zdravnikov specialistov itd. Sploh zasledujejo cilj, da sčasoma postanejo važen činitelj in središče ljudskega zdravstva. Najvažnejše, kar se je tekom leta 1913 na tem polju izvršilo, je to, da se je končno tudi pomorsčake in delavstvo, vposleno pri pomorskem ribolovstvu, uvrstilo oziroma podvrglo bolniškemu in nezgodnemu zavarovanju, katerega se je tej vrsti delavstvu dosedaj po krivici odrekalo.

Med tem, ko je lastno socialno delo delavskega razreda v organizacijah navzlic gospodarski krizi napredovalo, je socialno politično delo v državnem zboru zastajalo. Sicer se je posrečilo vlado prisiliti, da je državnemu zboru končno predložila predlogo o nezgodnem zavarovanju rudarjev, ki jo je potem, ko jo je znatno zboljšal celo tudi že sprejel. Socialno politični odsek državnega zbora sklenil je tudi starostno zavarovanje za privatne nastavlence.

Predloga o socialnem zavarovanju je letos lahko obhajala jubilej, kajti poteklo je že pet let, odkar jo je vlada državnemu zboru predložila. Težave, ki so se stavile sprejetju predloge o socialnem zavarovanju so tvorile posebne določbe za Galicijo, zdi pa se, da je tudi za

to zadevo postala sedaj pot prosta, tako, da je pričakovati, da se bo socialno zavarovanje tekom leta 1914 uresničilo.

Če pa je parlamentarično delo na polju delavskega zavarovanja bilo zelo majhno, tedaj pa je na polju delavskega varstva bilo zelo ničevno. Predlog sodruga Hanuša, naj bi se najdaljši postavno dopustni delovnik skrajšal na 10 ur, je socialno politični odsek odklonil. Na mednarodni konferenci o delavskem varstvu v Bernu je avstrijska vlada povzročila sklep po katerem bi delavstvo v avstrijski tekstilni industriji dobilo postavni 10 urni delovnik šele leta 1924.

Zakon za varstvo pekovskih delavcev so nemški nacionalci in kršč. socialci s pomočjo obstrukcije onemogočili. Edini napredek na polju delavskega varstva pomenita dve odredbi glede nedeljskega počitka in odmorih v neprekinjenih obratih. Ker pa vlada trpi, da podjetniki določila odredb očitno kršijo in jih celo zlorabljajo za pretvezo za podaljšanje delovnega časa, to dokazuje, da vsako zakonito delavsko varstvo ostaja brez vsacega pomena, povsod tam, kjer ni potrebne močne strokovne organizacije, ki bi za izvajanje delavstvu koristnih določb skrbela.

In tako se je delavstvo v pretečenem letu vnovič prepričalo, kako si v državnem zboru vse meščanske stranke, brez razlike prizadevajo, vsak napredek, kar se tiče zakonodaje na delavskem zavarovalnem polju in na polju delavskega varstva onemogočiti ali pa vsaj do neskončnega zavlačiti. Delavstvo se je vnovič lahko prepričalo, da se sme zanašati edino na moč svojih strokovnih organizacij. Prepričalo se je, da v sedanji kapitalistični družbi, v kateri so mogoče take hude gospodarske krize, zanj ne more biti rešitve, in mu zato družega ne preostaja, kakor lotiti se z novimi močmi novega dela, da sedanji družabni red razbije in si ustvari novega.

Dobrotniki delavcev v pravi luči.

Agitacija meščanskih strank za pridobivanje pristašev tudi med delavci, je vsakemu pač znano. Nemški nacionalci vabijo delavce v svoj tabor, češ, nemškemu delavcu bo pomagano le tedaj če se oklene svojih meščanskih bratcev. Isto pesem pojejo delavcem tudi vse druge meščanske stranke, vseh ostalih narodnosti. Razen tega pa še prihajajo klerikalci vseh narodnosti ter vabijo istotako delavstvo, naj zaupa svojo usodo njim, obljubujejo mu vse mogoče in nemogoče. Razume se, da so vse obljube vseh meščanskih strank brez razlike narodnosti, ravno tako vseh klerikalnih strank prazen humbug, kar nam najboljšo dokazuje sledeči slučaj, ki pač dosti zgovorno ilustrira ljubezen vseh teh strank do delavcev.

Meseca decembra, torej proti koncu pretečenega leta je državni zbor razpravljal o novih davkih, o takozvanem »malem finančnem načrtu«. To priliko so delovski poslanci parabili in so stavili predlog, naj bi se davkaprosti zaslužek primerno povišal. Rudarjem bo pač dobro znano, da morajo plačati davek v obliki osebne dohodarine, ako znaša njihov zaslužek 1200 K. Delavskih poslancev namen je bil, delavce od tega davka oprostiti, za to so prvotno zahtevali, naj bi letni zaslužek do 2000 kron bil davka prost. Ko je večina državnega zbora, ki sestoji iz najraznovrstnejših meščanskih strank, to zahtevo odklonila, so delovski zastopniki zahtevali, naj bi se davka prosti zaslužek povišal vsaj na 1800 K, a tudi ta predlog so mešč. patrijotje odklonili. Končno so socialistični poslanci stavili zadnji predlog naj se davka prosta svota zaslužka zviša vsaj od 1200 na 1600 K. Ta predlog je z veliko težavo in samo z enim glasom večine bil končno sprejet. Pribito pa bodi, da so tudi proti temu predlogu glasovali največji gobeždači, **nemški nacionalci, nemški krščanski socialci in slovenski klerikalci**, torej sama gospoda, ki se drugače za delavstvom najbolj meče in ki si največ prizadeva vjeti delavce v svoje mreže.

Predlog, ki je kakor rečeno bil sprejet, je prišel z ostalim finančnim načrtom v gosposko zbornico. Gosposka zbornica, ki dela napoto vsakemu napredku, kakor coklja, in ki spada s svojimi grofi, baroni itd. že zdavnaj med staro šaro, je, kar ni pri popolnem pomanjkanju poznavanja delavskega življenja te »visokorodne« gospode, na vse zadnje nič čudnega, predlog glede davka prostega zaslužka do 1600 K odklonila. Odklonitev tega predloga potom privilegiranih magnatov postaja tembolj razburljiv, ker so poleg vlade tudi **meščanski poslanci iz poslanske zbornice gosposko zbornico na tihem šuntali, naj sklep poslanske zbornice glede povišanega davka prostega zaslužka zavrne!**

Predloga malega finančnega načrta je prišla v poslansko zbornico nazaj in sicer samo

zaradi sklepa o zvišanem davka prostem zaslužku! To kar se je potem v poslanski zbornici odigralo, je nekaj tako nečuvnega in za poslansko zbornico nekaj tako poniževalnega, da si nekaj bolj gnusnega niti predstavljati ne moremo. Namesto, da bi se poslanska zbornica možato uprla in korifejam v gosposki zbornici pokazala odločnost, je pred staro, izživelo gosposko šaro sramotno kapitulirala. Da je prišlo tako, so v prvi vrsti krivi nemški nacionalci, nemški in slovenski klerikalci, ta nacionalistična in klerikalna svojat je pritisnila »ljudski« poslanski zbornici na čelo pečat najhujše sramote!

Takoj, ko je predloga prišla nazaj v tozadevni odsek je poleg nemških nacionalcev in nemških klerikalcev glasoval proti predlogu socialističnih poslancev, kojih načelo je bilo, naj se poslanska zbornica gosposki ne uda in naj pri svojem prvotnem sklepu vstraja, **tudi vodja slovenskih klerikalcev dr. Šusteršič!** V zbornici sami, pa so patentirani nacionalisti in kristjani razvili fanatično agitacijo proti prvotnemu sklepu. In nikdar se še ni pokazalo sovraštvo nacionalističnih hlapcev kapitalizma in fanatičnih hlapcev klerikalizma proti delavcem v taki jasni luči kakor dne 30. decembra 1913. Ta dan je združena nacionalistično klerikalna banda, potem, ko je v svojem časopisu dala na jezuitsko prikriti način duška svoji podlosti, dosegla, da je poslanska zbornica na ljubo političnih federajnarjev iz gosposke zbornice svoj prvotni sklep grdo požrla!

Ostane torej pri starem. Vsak rudar, ki zasluzi na leto 1200 K, bo moral plačevati osebno dohodarino naprej, kakor doslej in če upoštevamo, da teh naših tovarišev bo čim dalje tem več, ker 1200 K dandanes, ko denar nima nobene veljave, vsak zaslužiti mora, ako hoče le količkaj živeti, si lahko mislimo, koliko denarja bodo davkarje rudarjem odtrgale od ust. Za osebno dohodarino, ki jo bodo morali plačevati dalje, bi si bil vsak psameznik lahko nabavil črevlje, obleko otroku itd., pa tega ne bo, ker je združena nemško slovenska nacionalistično klerikalna gospoda to možnost delavcem odžrla.

Če bi bilo ostalo pri prvotnem sklepu, ki je bil, dasi z enim glasom večine, sklenjen po prizadevanju socialističnih poslancev, tedaj bi končno bil 1600 kron davka prosti zaslužek, pri vstrajnosti napram gosposki zbornici, moral obveljati; rudarji, med katerimi so oni, ki zaslužijo po 1600 kron zelo redke bele vrane, pa bi bili oproščeni vsacega direktnega davka, da se to ni zgodilo, se imajo zahvaliti raznim nemškonačionalnim Markhelnom, slovensko klerikalnim Šusteršičem, Koroščem itd.

Sicer pa je ta slučaj tudi v marsičem drugem za delavce zelo poučen. Rudarji iz njega lahko posnamejo vzgled, kako se znajo združiti najraznovrstnejši elementi, ki eden na drugega na videz vedno bevsakajo, kadar pa se gre za delavce, takrat pa v mednarodni in medverski bratski slogi po delavcu udarijo. Tovariši! združimo se tudi mi tako in pokažmo nacionalnim hujskačem in klerikalnim hinavcem hrbet. »Dobrote in prijaznosti«, ki nam jih ti kapitalistični hlapci izkazujejo naj vzame vrag. Naši tovariši sedaj vsaj lahko vedo, v koliko se na take prijatelje smejo zanašati in kaj ima od njih za pričakovati, zato v organizacijo in v boj proti njim!

Posledice pogreznitve rudniške bolnišnice v Raiblu.

Dne 11. decembra 1913 se je pri deželnem kot vzklicnem nadsodišču v Gradcu nadaljevala razprava o tožbi na odškodnino monterja Otona Obersel v Beljaku, ki jo je ta vložil proti grofoma Henckel pl. Donersmark, radi plačila zneska 440 K njemu na roko in pa radi plačila 2054 K, kot zapuščino po njegovi materi.

Stvar, o kateri smo že enkrat poročali je na kratko sledeča: Dne 8. januarja 1910 se je nenadoma pogreznila rudniška bolnišnica rudnikov v Raiblu, kojih lastniki so grofje Lazy, Artur in Edgar Henckel pl. Donersmark. Z bolnišnico vred, ki je v zemlji popolnoma zginila, se je pogreznila tudi babica Marija Landsteiner, ki je v bolnišničnem posloplju stanovala in je seveda pri tem našla smrt. Sin ponesrečene Landsteiner, ki je imel pri svoji materi shranjene vse svoje stvari — obleke itd. — v vrednosti 440 K, je vse to zgubil in je poleg tega pri ti priliki zginila vsa imovina njegove matere, vredna 2054 K, ki bi jo drugače on bil podedoval. Vsled izgube svoje in imovine njegove matere je naperil proti označenima grofoma tožbo, v kateri je zahteval, da mu vso škodo povrneto. Podprl pa je svojo tožbo z trditvijo, da sta grofa oziroma njihovi pooblaščenici pogreznitev zakrivila, ker se nista na predpise rudniško policijskega reda ozirala, oziroma se nista po njih ravnala. Trdil je nadalje, da bi v

slučaju natančnega izpolnjevanja teh predpisov ne bilo nobenih človeških žrtev in tudi ne druge škode, ker bi se bolnišnica pravočasno bila lahko izpraznila ali pa bi se pogreznitev hiše sploh celo preprečila. Deželno, kot civilno sodišče v Celovcu je tožbo opetovano zavrnilo in je s tem Oberselu odreko pravico do odškodnine. Ker pa fant ni odnehal in je zavzemal popolnoma pravilno stališče, naj grofje plačajo, je prišla stvar, kakor rečeno v Gradec.

Pri vzklicni obravnavi je rudniški inšpektor Ivan Hes, katerega je nadsodišče zaslišalo kot izvedenca, po temeljiti pojasnitvi slučaja in okoliščin, ki so pogreznitev povzročile, prišel do sklepa, da je nesreča v tesni zvezi z pregreškom, da gospodje predpise rudniško policijskega reda niso vpoštevali in s tem pogreznitev povzročili. Dejal je, da bi se pogreznitev bila lahko preprečila, če bi se v rudniškem obratu bilo nekoliko previdneje postopalo. Nadalje pa bi rudniška oblast bila vse potrebno ukrenila, da se nesreča prepreči, če bi jo obratno vodstvo bilo pravočasno obvestilo, tega pa ni storilo, dasi so se zelo opasni, vidni znaki že pojavljali!

Posnemamo le najvažnejše, kar je izpovedal, ker mislimo, da to zadostuje. Zastopnik obtožencev je sicer še skušal priti na kak način iz zagate, zahteval je naj se pripusti še daljših dokazov in zahteva fakultetnega mnenja, sodišče pa je vsako nadaljnjo komedijo gospodov grofov enostavno odklonilo in je grofe obsodilo, da morajo delavcu plačati.

Omenjamo samo še, da je delavec vodil proces proti mogočnejšem s pomočjo svoje strokovne organizacije.

Toda še nekaj družega je, če je dognano, da so grofje zakrivali pogreznitev, tedaj pa so tudi zakrivali smrt nesrečnikov, ki so se nahajali v bolnišnici! Če kak rudar zakrivi smrt koga družega, kaj se zgodi? Roma v zapor! Vlada naj torej pravica, grofe naj se vtakne v zapor, namesto ostrig, pastet in šampanjca naj se jim da za jesti ričet in piti vodo. Vsaj vedno slišimo, da smo pred zakonom vsi enaki in v ustavnih temeljnih zakonih je to celo zapisano, ali ni morda res tako? Da, da, res je že, v teoriji! V praksi pa ostaja ta enakost lepo le na papirju, kar pa grofov ne boli.

Dopisi.

Idrija. Nekaj čudnega vpeljuje nam delavcem rudniški erar. Včasih so se šlihi k večjim praznikom dodelovali, da smo bili kakor k svetemu dnevju, veliki noči itd. prosti popoldne in ponoči. Nato so vpeljali pred nekaj leti, da ni z ozirom na praznike nobene izjeme in smo delali kot navadno. Letos pa so k Božiču zopet nekaj delavcev pustili prostih. Pa ne, da bi svoje šihte dodelali, ampak so jih kar enostavno spodili domov. Zgodilo se je namreč takole: K božičnemu dnevju je bil pri rovu »Josefi« ukaz, da pridemo oni delavci, ki smo imeli priti na delo ponoči ta dan popoldne, ali pa če hočemo biti prosti lahko dobimo dopust. Mlajši samski delavci so ostali doma in vzeli dopust. Mi starejši oženjeni smo prišli popoldne na delo. Pa glej, tudi nas so spodili domov, češ, vi ste danes prosti. Bili smo brez šihta ta dan zaradi praznika. Pritožili smo se, ali to nam ni nič pomagalo, ker so nam rekli, da so gospodje pri seji tako sklenili. Vprašamo slavno rudniško vodstvo, zakaj ne veljajo za nas, ki pri »Josefi« delamo, tiste določbe kot za gorenjo in srednjo jamo? Če je bilo v teh dveh jamah delavcem dovoljeno napraviti v 24 urah dva šihta, zakaj nam niti eden? Radi smo prosti, ali plača naj se nam dnina, ker od praznikov ne moremo živeti. Ako pa tega nečete, pustite, da bomo delali, ker je že itak zelo malo šihtov v eni periodi. Ako se zgodi še podoben slučaj, bomo razkrinkali na pristojnem mestu, kaj da uganja rudniško vodstvo nam delavcem na škodo. Eden od prizadetih.

Velenje. Predno je poteklo staro leto, smo imeli dne 21. decembra v prostorih gostilne gospe M. Vrabič še zelo dobro uspeli rudarski shod, ki se je pričel ob 3. uri popoldne. Poročal je na shodu o smotrih in ciljnih strokovne organizacije sodrug Čobal iz Zagorja, ki je v dveurnem govoru podal o bivstvu organizacije jasno sliko, tako, da je vsak navzoči lahko prišel do prepričanja, o neizogibni potrebi in veliki važnosti taiste za delavski razred, posebej pa še za rudarje. Shod, ki je bil zelo poučen pa je ob enem bil tudi zabasan, kajti bil je navzoč tudi stari naš znanec in sotrudnik zavožene klerikalne strokovne zveze na vekovekov slavni Vekoslav Zajec, ki je poskrbel za zdrav humor in smeh s tem, da se je oglašil h koncu za besedo ter izjavil, da smo si drugače v vseh točkah edini, samo pri veri pa si po njegovem mnenju baje prihajamo navskriž. In ker je mož

najbrže tudi nekaj slišal o umazanem perilu klerikalnega poslanca dr. Kreka, mu ga je skušal nekoliko oprati, opravil pa je ta posel prstovoljne perice jako slabo, kar je pač lahko razumljivo, ker take »žajfe« še niso iznašli, s katero bi se umazane Krekove afere dalo spraviti iz sveta. Značilno pa je, da je Zajec hotel zaljubljena pisma, ki jih je v svoji poželjivosti pisal gospodični Kamili Theimer preeskamotirati v pisma gospodinjskega značaja. Tako eskamotažo so, dragi nam Zajec, poskušali že drugi klerikalni »dohtarji«, a ni šlo, ker je dr. Krek dotična pisma sam priznal. Da je dr. Krek kot član socialnopolitičnega odseka državnega zbora, torej odseka, ki razpravlja o zelo važnih delavstva se tikajočih stvareh, kakor na primer o starostnem zavarovanju, raje zahajal k svoji Kamili, kakor pa na odsekov seje in pri njej prespaval sladko ginjene noči, ter da je Kamili gorenjska grča, čeprav v duhovski obleki ugajala, to je sicer za klerikalce jako neprijetna stvar, ampak iz sveta spraviti se jo ne more. Seveda klerikalci sedaj pravijo, da je Krek hodil Kamilco le zdraviti, toda Zajec bo že vedel, kako možki ženske po noči zdravijo. Pa Bog obvari, to kar je dr. Krek uganjal, to ni bila nikaka duhovska prešestnost, to je bilo le zdravljenje na poseben način. Razume se, da sodrug Čobal odgovora Zajcu ni ostal dolžan, povedal mu jih je, da so ga brneli v ušesih tako, da jo je popihal v kuhinjo. H koncu je še sodrug Zalesnik vzpodbujal navzoče na marljivo in vztrajno delo za našo strokovno organizacijo. Upajmo, da se bo tudi Zajec spametoval in da bo uvidel, da vsakdo, kdor deluje za dr. Kreka, dr. Korošca, dr. Verstvska in druge take »dohtarje«, da škoduje, ne le sam sebi, temveč tudi vsem drugim.

Zabukovca. Neki rudar nam piše: Cenjeni urednik, prosil bi vas, če bi hoteli objaviti nastopne vrstice, da bodo moji tovariši vedeli na čem da so. Ko je rudniško glavarstvo v Celovcu odredilo, da se imajo pri Spodnje Štajerski združeni bratovski skladnici ustaviti rezervni deleži v svrhu pokritja deficita, so takrat gospodje od klerikalne strani smatrali, da je prišel ugoden trenotek, da nas rudarje v Zabukovci pod pretvezo raznih obljub vjamejo in polovijo v neko takozvano njihovo jugoslovansko strokovno zvezo. Lazili so okoli nas, kakor mačke okoli vrele kaše, dr. Korošec, dr. Veble in drugi taki klerikalni ptiči, so nam obljubovali, da bodo preskrbeli, da bo deficit pri naši Spodnje Štajerski bratovski skladnici poravnala država. Zlasti dr. Korošec se je postavljal, da bo on pri vladi izposloval v ta namen potrebno podporo. Na te »lepe« obljube se je res nekaj mojih tovarišev veliko, ker so sladkim besedam verjeli in k temu jugoslovanskemu klerikalnemu ajmohtu tudi pristopili. »Rudar« je sicer takrat že pisal, da so obljube teh gospodov le slepilo in da bo le pri obljubah ostalo, in glej ga spaka, »Rudar« je pisal resnico! Ko so moji tovariši, kakor rečeno, v ta ajmoht pristopili in prispevke plačali, tedaj je bilo, kakor bi odrezal, vse govorce o državni podpori so utihnille in gospod dr. Korošec in druge njemu sorodne duše so na izposlovanje kake državne pomoči, na katero sami menda sploh nikoli resno mislili niso, enostavno pozabili. Še več! Ko se je pred občnim zborom naše bratovske skladnice neki rudar, dogovorno z drugimi pismenim potom obrnil za svet na klerikalnega državnega poslanca, ki nam je preje tako obljuboval državne pomoči, tedaj se dr. Korošcu niti vredno ni zdelo, kaj odgovoriti! Ravnotako ni odgovoril na drugo pismo! Molk gospoda klerikalnega poslanca dr. Korošca se je zdel dotičnemu rudarju in njegovim tovarišem sumljiv, zato so sklenili pisati mu še enkrat, to pot pa rekomandirano pismo, a kdo se tudi na to pismo ni odzval? To je bil poslanec dr. Korošec! Najlepše pa še pride. Ko je pzneje po občnem zboru bratovske skladnice dr. Korošec zopet prišel na agitacijo v naš kraj, so ga pisci pisem vprašali, zakaj ni na pisma in zlasti na zadnje rekomandirano pismo ničesar odgovoril, tedaj je duhovni gospod in poslanec dr. Korošec, kar je za njega kot duhovnik zelo značilno, prejem pisem — tudi rekomandiranega — skušal utajiti! Ko pa je le moral z barvo na dan in priznati, da je pisma prejel, tedaj se je začel pod raznimi pretvezami izvijati iz zagate češ, da se v to stvar ne more vmešavati itd.

Ta je pa dobra, kaj ne? Jaz in tudi vsi moji ostali tovariši smo se nehoče povpraševali zakaj in kako je prišel g. dr. Korošec do tega, da nam je najpreje obljuboval vsestransko in celo državno pomoč, če ni imel poštenega namena z nami? Gosp. dr. Korošec — in to je sedaj jasno — ni imel družega namena z nami, kakor pridobiti naš za svoj ajmoht, drugače pa nas je grdo varal, kar najbolj jasno dokazuje dejstvo, da nam niti potrebnega nasveta ni hotel dati.

Bilo mu je celo žal, da bi za nas žrtvoval 10 v za poštno znamko. Pa nič ne de! Jaz in moji tovariši smo g. dr. Korošcu za njegovo prijaznost prav hvaležni, odprli so se nam vsaj oči, in ne rečem nič družega, kakor to, da gre osej samo enkrat na led. To naj si zapomni tudi dr. Korošec. Nam rudarjem v Zabukovci je pot po komediji, ki so jo igrali znani klerikalci, jasno začrtana. Okleniti se nam je naše resnične rudarske strokovne organizacije, s pomočjo katere si bomo pomagali sami. Bilo bi pa tudi preneumno, da bi se pustili hinavcem izrabljati le kot števna živina pri raznih volitvah, drugače pa, da bi si iz nas brili norce. Gospod dr. Korošec naj pa se v drugič ne vtikava v stvari, katerih ne razume.

Shodi.

Idrija. Javen rudarski shod sklicuje podružnica Unije rudarjev avstrijskih v Idriji v nedeljo dne 11. t. m. ob 9. uri dopoldne pri »Črnejem orlu«. Dnevni red bo zelo važen, zato naj se vsi rudarji shoda gotovo udeležijo.

Razne vesti.

Mednarodni socialistični kongres, ki se vrši letos, bo zboroval na Dunaju in se prične dne 28. avgusta.

Brezposelnost. Vsled balkanske krize, poglavito pa vsled brezglave politike avstrijske diplomacije je v naši državi zavlada med delavstvom neznansko velika brezposelnost, ki jo je zlasti čutiti v velikih mestih. Ni čuda, da je vsled velikega pomanjkanja, ki ga je brezposelnost povzročila, nastalo med prizadetimi delavci velika nezadovoljnost, ki zna, ako se razmere v gospodarstvu ne bodo kmalu izpremenile na boljše, imeti naravnost nedozirne posledice. Na Dunaju na primer, kjer je sedaj okrog 100.000 delavcev vsehi strok brez dela, se je dne 28. decembra 1913 vršila velikanska demonstracija brezposelnih. Obupni vzkliki, ki jih je pri tej priliki bilo slišati, so bilj pričča, koliko bede je med delavstvom že zagospodarilo. Blazna militaristična in docela zavožena zunanja politika se utegne pri nas nadaljevati tako dolgo, da bo porodila kruto maščevanje, kojega znaki se že kažejo. Tudi rudarjem ne obeta sedanj položaj nič dobrega, kajti splošna gospodarska kriza zna povzročiti, da bodo tudi plače rudarjev upadale, kako se bo ob sedanj draginji vse to končalo? Tovariši bodite pripravljeni!

Priporočamo vsem rudarjem, da se naroče »Slovenski Ilustrovani Tednik«, ki je jako zanimiv, zabaven in poučen list s slikami. Izhaja v Ljubljani (Frančiškanska ulica 10./II.) ter stane četrtletno le 2.50 K.

I. Jax & sin Ljubljana
Dunajska cesta šte. 17
priporoča svojo bogato zalogo
šivalnih strojev

za rodbino in obrt.

Stroji za pletenje
(Strickmaschinen).

Pisalni stroji „Adler“

Vozna kolesa.

Ceniki zastoj in franko.

